

посісти провідні позиції в ході міждержавної конференції і дієво впливати на формування проекту Конституційного договору ЄС відповідно до своїх інтересів. Уряд Т. Блера відстояв принципи позиції щодо неможливості створення постійного об'єднаного командування сил Союзу, передачі надмірних повноважень у сфері СЗППБ європейським інституціям, збереження вирішальної ролі національних парламентів у питаннях зовнішньої та оборонної політики. Головними поступками Лондона стали запровадження посади міністра закордонних справ Євросоюзу і єдиного дипломатичного корпусу, поширення практики голосування в Раді ЄС кваліфікованою більшістю голосів і механізму поглибленого співробітництва на питання безпеки та оборони, які були покликані посилити ефективність зовнішньополітичної діяльності об'єднання.

Уряд лейбористів внаслідок провалу референдумів у Франції і Нідерландах вдало уникнув очікуваної для країни ролі найбільш проблемного учасника ратифікаційного процесу. Час революційних ініціатив і прагнення до лідерства британського уряду у сфері СЗППБ відходив у минуле. Провал ратифікації конституційного акту ЄС заклав початок періоду прагматизації, а згодом, з приходом до влади у 2010 році уряду Д. Кемерона, і погіршення відносин Великої Британії з Співтовариством, що зрештою призвело до рішення про вихід країни з об'єднання, прийняту на референдумі 23 червня 2016 р. Участь у розвитку СЗППБ на етапі прийняття Конституційного договору засвідчила максимально можливий рівень залучення країни до інтеграції, на який її керівництво могло піти у сфері зовнішньої політики і політики безпеки за усю історію членства в Європейському Співтоваристві.

Список використаних джерел

1. Commons Sitting of 22 June 2001. Foreign affairs and defence // Hansard – House of Commons debates. House of Commons Historic Hansard for debates from 1803–2005. – HC Deb 22 June 2001. – Series 6. – Vol.370. – P.281–356.
2. Лист Надзвичайного і Повноважного Посла України у Сполученому Королівстві Великої Британії і Північній Ірландії В. Василенка Начальнику II Територіального управління МЗС України К. В. Тимошенко. №4244/424–115–687 від 27.06.2001 р. / Відділ державного архіву МЗС України. – Ф.8. – Оп.107. – Спр.194. // *Lyst Nadzvyčajnogo i Povnovazhnogo Posla Ukraïny u Spoluchennomu Korolivstvi Velykoï Brytanii i Pivnichnoi Irlandii* V. Vasylenka Nachal'nyku II Terytorial'nogo upravlinnja MZS Ukraïny K. V. Tymoshenko. №4244/424–115–687 від 27.06.2001 р. / *Viddil derzhavnogo arhivu MZS Ukraïny*. – F.8. – Op.107. – Spr.194.
3. Britain's role in Europe. Prime Minister's speech to the European Research Institute. 23 November 2001 / A National Archives. 10 Downing Street. Tony Blair archive. – Available in: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070701080624/http://www.pm.gov.uk/output/Page1673.asp>
4. Black I. Goodies up for grabs / I. Black // *The Guardian*. – 2001. – 17 December.
5. PM: A clear course for Europe. 28 Nov. 2002 / A National Archives. 10 Downing Street. Tony Blair archive. – Available in: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070701080624/http://www.pm.gov.uk/output/Page1739.asp>
6. UK International Priorities. A Strategy for the FCO. December 2003. – London: Published by TSO (The Stationery Office), 2003. – 62 p.
7. Menon A. From crisis to catharsis: ESDP after Iraq / A. Menon // *International Affairs*. – July 2004. – Volume 80. – Issue 4. – P.631–648.
8. European Union Treaty establishing a Constitution for Europe. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005. – 482 p.
9. Блер Т. Шлях / Т. Блер; пер. з англ. – К.: Темпора, 2011. – 848 с. // Блер Т. Шлиах / Т. Блер; пер. з англ. – К.: Темпора, 2011. – 848 с.

Hrubinko A. V., candidate of historical sciences, docent, docent of Department of Theory and History of State and Law, Ternopil National Economic University (Ukraine, Ternopil), gav_tnpu@yahoo.com

UK's position on issues of foreign and security policy of the EU at the stage of adoption the Constitutional Treaty (2001–2005)

The article presents research of participation the UK in development of EU's foreign and security policy. Strategy of participation in European integration of T. Blair's government is considered. Aim of the article is analysis position of the UK on development system of Communities foreign and security policy at the stage of adoption Constitutional Treaty of the EU. Problematic aspects of development CFSP in connection with the Iraq war are presented. In conclusions was indicated that in process of preparation the Constitutional Treaty T. Blair's government defended main positions, which aimed balancing of CFSP development and conservation priorities of national foreign policy. Participation in development of CFSP at the stage of adoption the Constitutional Treaty showed the maximum possible level of involvement the United Kingdom into integration for Britain's government in this area during the whole history of countries membership in the European Community.

Keywords: Great Britain, EU, CFSP, ESDP, the Constitutional Treaty.

* * *

УДК 94.(497.11):348.71:050:355.01«1913/1914»

Затовський Б. О.,
аспірант кафедри нової та новітньої історії
історичного факультету, Одеський національний
університет ім. І. І. Мечникова (Україна, Одеса),
bodya@newmail.ru

ВІЙНА І ЦЕРКВА: СЕРБСЬКЕ ПРАВОСЛАВ'Я ПІД ЧАС БАЛКАНСЬКИХ ВІЙН В ОЦІНЦІ «ЦЕРКОВНИХ ВЕДОМОСТЕЙ» 1913–1914 РР.

Розглядається положення Православної церкви в Сербії протягом Балканських війн 1913–1914 рр. На основі публікацій часопису «Церковних ведомостей», була проаналізована діяльність сербського духовенства, та міжконфесійні відносини в країні. Також, були розглянуті погляди редакції і журналістів цього видання по відношенню до католицької церкви в Сербії та оцінка розвитку сербської церковної журналістики. Це дозволило дізнатися, яким чином події церковного життя висвітлювалися російським читачам і як преса формувала громадську думку у населення. В результаті було з'ясовано, що у редакції цього часопису існувала велика зацікавленість у висвітленні релігійного життя в сербських землях. Аналіз російської церковної преси дозволив виявити особливості поглядів авторів публікацій на питання впливу церкви на сербське суспільство та державу.

Ключові слова: Сербія, конкордат, журнал, релігія, спархія, духовенство, періодичні видання, благодійна діяльність.

Интерес до Сербії в російській пресі значно зріс з початком Балканських війн. В 1912–1914 рр. російських церковних кореспондентів цікавив, насамперед, вплив політичних подій на конфесійне життя у сербському суспільстві. Це було пов'язано і з тим, що там, здебільшого проживало православне населення. Журналісти уважно досліджували положення Сербської православної церкви, яка мала значний вплив у суспільстві. Для Російської імперії було важливим встановити з Сербією дружні відносини. Це обґрунтовувалося спільністю у вірі з цим народам. Отож, російська церковна періодика досить докладно досліджувала всі релігійні питання в Сербії. Аналіз церковних журналів початку ХХ ст. дозволяє більш докладно розглянути ті сторони сербського конфесійного життя на які не достатньо було звернено в історіографії. Акцент на формуванні громадської думки в Росії по відношенню до подій в Сербії було зроблено тільки в деяких роботах.

Суспільство, в Російській імперії, отримувало більшу частину відомостей щодо конфесійного життя в Сербії від кореспондентів такого авторитетного періодичного видання, як «Церковные ведомости». Воно було офіційним органом священного синоду. На його сторінках публікувалися статті про різні події релігійного життя в Росії і за кордоном. В «Церковных ведомостях» містилося багато публікацій по балканській проблематиці. З січня 1913 р. – по липень 1914 р. «Церковных ведомостей» з'явилося 6 публікацій про конфесійне життя Сербії.

Російських церковних журналістів цікавило конфесійне положення у приєднаних до Сербії земель. В «Церковних ведомостях» детально висвітлювалися відносини Сербської православної церкви з католиками. В січні 1913 р. у часописі був проаналізований «Проект заключення конкордата между Сербией и Ватиканом». На думку російського православного богослова-каноніста і церковного історика С. В. Троїцького, католики вирішили скористатися складною політичною обстановкою на Балканському півострові. Католицькі газети вважали такий крок цілком необхідним, так як на їх думку, положення католиків в Сербії було складним. До початку Першої Балканської війни в Сербії католиків було небагато і з таким станом справ ще можна було миритися. Але тепер, коли, після приєднання нових областей, відвоєваних у Туреччині, в Сербії повинна була проживати велика кількість католиків, виникла необхідність врегулювати їх становище і захистити їх права за допомогою конкордату [2, с. 155].

На думку історика С. В. Троїцького, коли Сербії було запропоновано укласти конкордат, сербський уряд відповів досить розумно. Він писав, що не відмовляючись в принципі від укладення конкордату, уряд Сербії зажадав від римської курії гарантій, що в число майбутніх сербських католицьких ієрархів не потрапить жоден австрійський священник і що взагалі австрійські священники не будуть надсилатися до Сербії. Ця відповідь, на думку автора публікації, розкрила плани католицьких політиків і привела в обурення католицьку пресу. Виявилося, що питання про конкордат піднімалося саме з тією метою, щоб направити до Сербії австрійських місіонерів. На думку С. В. Троїцького, вони могли бути провідниками австрійського впливу і створювали б постійні приводи до втручання Австро-Угорщини у внутрішні справи Сербії [2, с. 155].

Як вказувалося в часописі, Туреччина не ставила ніяких перешкод для діяльності католицького духовенства і навіть захищала його. Число духовних осіб було не тільки достатнім для проживаючого там нечисленного католицького населення, але навіть і зайвим. Таким чином більшість католицьких священників займалася місіонерською діяльністю серед православних жителів. Було відомо, що сербський уряд не планував піднімати питання про виселення проживаючого в приєднаних областях католицького духовенства. Отже, як вважав С. В. Троїцький, нестачі католицьких священників в цих землях не було. Тому пропозиція направити католицьке духовенство з Австро-Угорщини була, на думку автора статті необгрунтованою [2, с. 156].

С. В. Троїцький з цього приводу писав: «Незрозуміла, з точки зору релігійних інтересів, претензія католицько-німецьких кіл цілком зрозуміла з точки зору інтересів політичних. Справа в тому, що в даний час католицьке духовенство цих областей складається, головним чином, з членів італійських і французьких чернечих орденів. Особливо багато переселилося сюди французьких ченців під час недавнього вигнання католицьких орденів з Франції. Ці вихідці вже встигли освоїтися тут з місцевими звичаями і з місцевими мовами, що називається акліматизувалися і з точки зору інтересів католицтва, замінять їх ким би то не було ні найменшої потреби» [2, с. 156].

На думку С. В. Троїцького, вихідці з Франції та Італії не могли бути зручним знаряддям австрійської політики. І

з цієї причини обговорювався проект про підпорядкування католицького духовенства цих областей австрійському єпископу, який частково замінив би небажаних для Австрії католицьких священників вихідцями з Австро-Угорщини, які б діяли в інтересах австрійського уряду [2, с. 156].

В «Церковних ведомостях» С. В. Троїцький розглянув питання про ситуацію і в «Старій Сербії». Він писав, що саме в ній розташовувалася колыска сербського народу, де починалася сербська політична і церковна історія. Вона перебувала в складі європейських провінцій Туреччини. Звільнена, на початку XIX ст., від турецького фанаріотського управління, менша частина сербів отримала назву Сербії, а велика незвільнена частина, на відміну від цієї нової Сербії, отримала назву Сербії Старої [3, с. 255].

За підсумками Берлінського миру 1878 р. Сербія отримала північні райони Старої Сербії, проте велика частина її території, включаючи Косово, Метохію, Санджак і Вардарська Македонія, залишалася під владою Порти аж до Першої балканської війни 1912 р. При цьому південно-західні і частково навіть центральні райони Старої Сербії (наприклад, Печ і Дечани) відійшли в 1912 р. до союзної Чорногорії.

За повідомленням «Церковних ведомостей» всі сербські єпископи в Старій Сербії були колишніми вихованцями грецької Халкінської богословської школи. Дворянство здобувало освіту в заснованій в 1871 р. богословській школі в Призрені. Для мирян діяло 264 нижчих шкіл з 401 вчителями і 10 середніх з 106 вчителями. С. Троїцький також висвітлює діяльність сербської преси. Два сербських журнали «Цариградски Гласник» та «Голуб» видавалися спочатку в Константинополі, а потім стали видаватися в колишній резиденції сербського патріарха в Скоп'є. Там же видавалися «Вардар», «Законность» і педагогічний журнал «Српская Школа» [3, с. 258].

На думку редакції журналу «Церковних ведомостей» повідомлення католицьких газет про численність сербських католиків в Старій Сербії невірні. Сербів католиків майже в усіх округах немає абсолютно і тільки в Косівському вілайєте вони були, але в незначній кількості – всього 13 000 [3, с. 259].

В «Церковних ведомостях», також писалося про зміцнення, після початку війни, зв'язків між Сербією і сербами, які проживали в Австро-Угорщині. Так «Весник Српске Цркве» повідомляв, що 2 листопада 1912 р. в Сараєво відбувся боснійсько-герцеговинський собор з приводу неприязного ставлення Австро-Угорщини до сербів, які зайняли узбережжя Адріатичного моря. Собор одногослоно прийняв резолюцію, в якій стверджувалося: «Безпремірні жертви і блискучі перемоги сербських військ і висококультурний державний лад Сербії дають повне право Сербському королівству зайняти стародавні Сербські держави, що тягнуться до Адріатичного моря» [4, с. 368].

С. В. Троїцький вважав, що приводом до зміцнення відносин між сербами різних країн послужила Третя скупщина боснійсько-герцеговинського духовенства, яка пройшла 6–8 вересня 1912 р. в Сараєво і святкування там же 8 та 9 вересня 1912 р. десятиліття сербського товариства «Просвієта» [4, с. 368].

У часописі зазначалося, що на скупщині були присутні також і 4 депутати від союзу білого духовенства королівства Сербії. Один з них, протоієрей Коста Боніч,

прочитав реферат: «Необхідність зміцнення духовних зв'язків православного сербського духовенства всіх країн». Після обговорення реферату була одногосно прийнята наступна резолюція: «Головний комітет союзу запрошується увійти в зносини з представниками товариств духовенства і з окремими впливовими священиками з усіх сербських країн, де немає організацій духовенства, з метою встановлення духовного єднання всього православного сербського духовенства» [4, с. 368].

Іншим торжеством сербського єднання, як вважав С. Троїцький, було святкування десятиліття товариства «Просвієта» в Сараєво, в якому взяли участь до 10 000 чоловік з усіх сербських земель [4, с. 368].

В «Церковних ведомостях» докладно писалося і про благодійну діяльність під час Балканських війн. С. В. Троїцький вказував, що Белградський митрополит Димитрій наказував священикам утворювати, разом з заможними прихожанами, в кожній парафії благодійні товариства, які повинні були взяти на себе турботу за сім'ями та господарствами воїнів, особливо загиблих на війні [4, с. 369].

У виданні вказувалося, що церкви і монастирі жертвували досить великі суми, до 10 000 динар, тобто франків. Близько 100 священиків вирушили на війну і багато з них були поранені. Допомогу також надали серби із інших країн. Так наприклад, Карловицький патріарх Лукіан Богданович пожертвував 5 000 крон, митрополит Дабро-Босанський Євген Летиця пожертвував 1 000 крон та ін. Всього з Боснії та Герцеговини надійшло понад 300 000 крон. Далматинські міста жертвували по 10 000, 15 000 та 20 000 крон. На думку С. В. Троїцький вважав, що найбільш зворушливий дар зробили учні Карловицької богословської школи. Протягом тижня всі учні цієї школи відмовлялися від м'ясних страв і, зібрану таким чином суму в 347 крон, відіслали благодійному комітету в Белград [4, с. 369].

Однак, як зазначала редакція «Церковних ведомостей» були відомі випадки перешкоджання благодійності з боку німецького і австрійського урядів. С. В. Троїцький вказував, що галичан і буковинців, за пожертвування осиротілим слов'янським сім'ям і на Червоній Хрест польська і німецька влада карали штрафом, який у багато разів перевищував суму пожертвувань, що вони збирали. За повідомленням словацьких газет «Narodnie Noviny» та «Slovenski Dennik» така ж доля спіткала і багатьох словаків, за збори на користь Червоного Хреста балканських слов'янських держав. Деяких збирачів пожертвувань було засуджено до багаторічного ув'язнення [4, с. 369].

В «Церковних ведомостях» повідомлялося, що в Сербії під час Першої Балканської війни докладно аналізувалося питання про майбутнє становище католицького населення земель, які після її завершення повинні були увійти до її складу. Сербським міністром освіти і церковних справ була утворена комісія, якій було доручено підготувати матеріал для складання конкордату [5, с. 455]. Її головою був сам міністр, а в число її членів увійшли: ректор Белградської семінарії С. М. Веселінович, проф. міжнародного права в університеті Слободан Іванович, професор канонічного права Чадоміл Мітровіч, Мілан Печанац, Марко Джуричич, а також запрошений з Шибеника (в Далмації) католик Бакотіч, який захищав в далматському ландтазі інтереси сербів-католиків [5, с. 457].

С. В. Троїцький повідомляв, що питання про конкордат активно обговорювалося в сербській пресі й позначилися

два напрямки в його вирішенні. Одні рішуче протестували проти якої б то не було угоди з Ватиканом. У сербській газеті «Пьемонт» писалося: «Ми балканські християни, повинні взяти до уваги вороже ставлення Риму до справи звільнення невіруючих у папу християн» [5, с. 457]. У цьому виданні вказувалося, що: «Уряд на перший план поставив турботу про конкордат і зовсім не подумав про хаотичний стан православної церкви в новоприєднаному краю. Питання про врегулювання відносин між сербською Церквою і Константинопольською патріархією висить в повітрі. Питання про примирення патріархії з екзархом знаходиться ще в гіршому становищі» [5, с. 458].

Відповідно до іншої точки зору: католицька церква в складні періоди життя держав була солідарна з народом. В «Трговинскомъ Гласникѣ» писалося, що найкращий доказ користі конкордату для Сербії в тому, що Австро-Угорщина намагалася перешкодити його укладенню [5, с. 459].

На думку редакції «Церковних ведомостей», золоту середину між цими двома напрямками займав С. М. Веселінович. Перш за все він вважав, що з Ватиканом Сербія може укласти лише конвенцію, а не конкордат, так як його Ватикан укладав лише з тими католицькими державами, де католицизм було або панівною або єдиною державною релігією, але цього не допускали 3 та 19 члени Сербської конституції. Він зробив висновок, що конвенцію укласти було необхідно, так як без цього не можна було б врегулювати правове становище католиків в Сербії [5, с. 459].

В 1913 р. Сербія остаточно затвердила приєднані в результаті Балканських війн землі. У лютому 1914 р. в «Церковних ведомостях» зазначалось, що після Другої Балканської війни Болгарія позбулася значної частини своїх земель. В результаті майже вся Македонія, населена в значній частині болгарами, які там становили цілих сім митрополій екзархії, перейшла до сербів і греків. Після цього, вони ввели там своє церковне управління [1, с. 451–452].

В липні 1914 р. «Церковних ведомостей» повідомлялося, що після довгих переговорів в Римі 24 червня 1914 р. був підписаний конкордат Сербії з Ватиканом. Згідно з яким вона знову отримала можливість надати своїм католицьким підданам вільне відправлення їх релігії під керівництвом їх духовного глави [6, с. 1217].

За повідомленням видання в російській і зарубіжній пресі висловлювалася думка, що конкордат був великою перемогою Сербії над Австро-Угорщиною і що взагалі його укладення – факт вельми втішний з точки зору інтересів слов'янства. Однак з цією точкою зору не був згоден автор публікації С. В. Троїцький. Він писав, що конкордат, який надавав долю католиків, що знаходилися в Сербії, безпосередній угоді між Сербією і Ватиканом і залишав Австро-Угорщину в стороні, був зручним виходом зі скрутного становища. Це був головний і навіть єдиний мотив, який змусив Сербію укласти конкордат. Таким чином для Сербії він був лише спробою, уникнути протекторату. Але на думку редакції «Церковних ведомостей» в конкордаті, як засобі для позбавлення від нього, не було потреби, оскільки де-юре протекторат мав зникнути сам собою. Навіть австрійській журнал «Katholische Kirchenzeitung» визнавав, що юридично протекторат був тристороннім договором між Австро-Угорщиною, Туреччиною і Ватиканом. Але після того, як одна з цих трьох сторін – Туреччина усунена

в новопроданих сербських землях, договір тим самим перестав існувати для цих земель [6, с. 1219].

Але якщо юридична необхідність конкордату була вельми сумнівна, то і його практична користь для державних інтересів Сербії далеко не так однозначна. С. В. Троїцький вказував, що цим конкордатом можливості Австро-Угорщини не зв'язувалися остаточно. Вона могла в релігійних справах і тепер чинити тиск на Сербію, але тільки не безпосередньо, а за допомогою Ватикану, з яким вона була пов'язана. А конкордат, що давав твердий ґрунт для всякого роду домагань, цілком відповідав цим австрійським прагненням [6, с. 1220].

Редакція журналу вказувала, що до цієї угоди католицької церкви в Сербії юридично не існувало. Не було ні католицьких навчальних закладів, ні єпископів і навіть священників. У всій Сербії було лише два католицьких капелана при австрійському посольстві в Белграді, але діяльність їх поза межами посольства була чимало утруднена законом. З укладенням конкордату католицька церква не тільки була визнана законом, але і відразу отримала широкі права і привілеї. Вона була проголошена повноправною юридичною одиницею, що користувалася заступництвом і матеріальною підтримкою з боку держави, але в той же час незалежною від неї. В старих областях Сербії, де майже не було католиків, засновувалися архієпископства, для нових – єпископства. Єпископи самостійно призначали священників, зміщали книжників, управляли семінарією, церковним майном, звільненим від податків і т.д. Тоді як на частку держави випадали лише витрати на утримання єпископів і семінарій. На думку С. В. Троїцького, на частку католицької церкви припадали права і привілеї, а на частку Сербського королівства майже одні обов'язки [6, с. 1221].

Таким чином, «Церковные ведомости» детально висвітлювали ті події, які відбувались в Сербії протягом 1913–1914 рр. Важливість даної теми обумовлена тим, що більшість дослідників при аналізі внутрішнього положення Сербії під час Балканських війн, і на передодні Першої світової війни, не достатньо звертали уваги на релігійне життя та міжконфесійні відносини в країні. У своїх роботах вони здебільшого обмежувались економічними, політичними та культурними аспектами. Але як стверджували кореспонденти церковних періодичних видань, Сербська православна церква мала значний вплив у житті держави та суспільства. З початком Балканських війн вона активно займалася благодійною діяльністю. За повідомленням російських кореспондентів з початком війни сербське православне духовенство сприяло зміцненню зв'язків між Сербією і сербами, які проживали в Австро-Угорщині.

В «Церковных ведомостях» також розглядалися і міжконфесійні відносини, відгук релігійних питань на міжнародній арені та наслідки війни на положення сербського конфесійного життя. Особливу увагу у часопису було приділено розвитку сербських періодичних видань на початку ХХ ст. У журналі була дана характеристика сербської журналістики. Отже звернення до матеріалів періодичних видань дає можливість досить змістовно і всебічно проаналізувати релігійне становище в Сербії.

Список використаних джерел

1. Сообщение из заграницы // Церковные ведомости. – 1914. – №8. – С.451–455.
2. Троїцький С. В. Сообщение из заграницей. Церковная жизнь за границей // Церковные ведомости. – 1913. – №3. – С.155–159.
3. Троїцький С. В. Сообщение из заграницей. Церковная жизнь за границей // Церковные ведомости. – 1913. – №5. – С.255–261.

4. Троїцький С. В. Сообщение из заграницей. Церковная жизнь за границей // Церковные ведомости. – 1913. – №7–8. – С.362–370.
5. Троїцький С. В. Сообщение из заграницей. Церковная жизнь за границей // Церковные ведомости. – 1913. – №10. – С.453–463.
6. Троїцький С. В. Сообщение из заграницей // Церковные ведомости. – 1914. – №27. – С.1217–1221.

References

1. Soobshhenie iz zagranicy // Cerkovnye vedomosti. – 1914. – №8. – S.451–455.
2. Troickij S. V. Soobshhenie iz zagranicej. Cerkovnaja zhizn' za granicej // Cerkovnye vedomosti. – 1913. – №3. – S.155–159.
3. Troickij S. V. Soobshhenie iz zagranicej. Cerkovnaja zhizn' za granicej // Cerkovnye vedomosti. – 1913. – №5. – S.255–261.
4. Troickij S. V. Soobshhenie iz zagranicej. Cerkovnaja zhizn' za granicej // Cerkovnye vedomosti. – 1913. – №7–8. – S.362–370.
5. Troickij S. V. Soobshhenie iz zagranicej. Cerkovnaja zhizn' za granicej // Cerkovnye vedomosti. – 1913. – №10. – S.453–463.
6. Troickij S. V. Soobshhenie iz zagranicej // Cerkovnye vedomosti. – 1914. – №27. – S.1217–1221.

Zatovskiy B. O., postgraduate student of the Department of Modern and Contemporary History of the Faculty of History, Odessa I. I. Mechnikov National University (Ukraine, Odessa), bodya@newmail.ru

The war and the church: Serbian Orthodoxy during the Balkan wars as it is described in the «Церковные ведомости» 1913–1914

The position of the Orthodox Church in Serbia during the Balkan wars (1912–1913) is studied in the article. Based on the published works of the journal «Церковные ведомости», both the activity of Serbian clergy and the interconfessional relationships in the country are analyzed. The points of view of both the editorial board and the journalists of the given journal concerning the Catholic Church are also studied as well as the assessment of the development of Serbian periodical press. It enables to find out, in what way the events of the religious life were described to Russian readers, and how the periodical press was trying to form the public opinion in the society. As a result, it is cleared up, that the editorial board of this journal was highly interested in depicting the religious life on Serbian territory. The analysis of Russian church periodical press enables to determine the peculiar features of the authors' viewpoints concerning the influence of the church on Serbian society and state.

Keywords: Serbia, concordat, journal, war, religion, clergy, periodical press, charitable activities.

* * *

УДК 94(474.5):342.827.1«1918–1940»

Петрик А. М.,
кандидат історичних наук, викладач, Херсонський
державний університет (Україна, Херсон),
Getmanat@meta.ua

ПОЛІТИКА ЛИТОВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ СТОСОВНО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТЕЙ У ДОБУ ПЕРШОЇ РЕСПУБЛІКИ (1918–1940)

Розкрито основні аспекти політики Литовської держави по відношенню до націоналізму в епоху реставрації литовської державності (1918–1940). Висвітлено особливості міжнаціональних стосунків у Литві в період режису та авторитарної диктатури А. Сметони (1926–1940). Визначено місце «національного питання» у комплексі державно-ідеологічної доктрини Першої республіки в роки корпоративної держави у міжвоєнний період.

Ключові слова: політика, Литва, Перша республіка, націоналізм, авторитаризм, націоналізм, тауїнінкі.

Формування і становлення Литовської держави новітньої доби відбувалося в складних політичних умовах та за специфічної кон'юнктури міжнаціональних відносин у середині країни. На момент проголошення незалежності у лютому 1918 р. в етнічному питанні Литва являла собою яскраву, різнобарвну палітру. На її території проживала велика кількість нетитульних національних груп які були досить багаточисельними та становили значний відсоток населення порівняно з корінними литовцями.

Суттєвою перешкодою на шляху консолідації литовського суспільства являлася і традиційна відокремленість та специфічна самобутність етнографічних регіонів країни: Аукшайтії, Дзукії, Сувалькії, Жемайтії та Малої Литви.